

Тригуб О. В.

старший викладач кафедри теорії та історії держави і права Гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), oksana-trigub@mail.ru

ПОНЯТТЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

В статті аналізуються основні підходи до визначення поняття «тест», «педагогічний тест» та «тестування». Автором проаналізовані основні сучасні критерії та підходи до класифікації тестових завдань, надано приклади з практичної діяльності щодо окремих видів тестів. Наголошується на необхідності подальшої розробки критеріїв класифікації тестів з метою вдосконалення педагогічного оцінювання.

Ключові слова: *тестологія, вимірювання, метод тестування, тест, види тестів, тестові завдання, форми тестових завдань,*

Постановка проблеми. Україна визначила орієнтири на входження в освітній і науковий простір Європи, удосконалює освітню діяльність в контексті європейських вимог, зробила конкретні кроки для практичного приєднання до Болонського процесу. У сучасних умовах модернізації змісту освіти, зокрема і системи вищої освіти, широкого застосування тестування як методу вимірювання і оцінювання навчальних досягнень студентів з різних дисциплін у процесі їх засвоєння набуває особливої актуальності. Це питання актуалізується в зв'язку з якістю педагогічної тестової діагностики предметної компетентності студентів, що пов'язано із забезпеченням валідності, об'єктивності, надійності, точності методу тестування як методу вимірювання навчальних досягнень студентів, тесту як інструменту цього методу, та процедур вимірювання і оцінювання.

Метою статті є розкриття сутності тестової діагностики навчальних досягнень, класифікації тестових завдань.

Виклад основного матеріалу.

Фундаментальні праці з тестових технологій можна знайти в американських педагогів Н. Гронлунда, А. Анастасі, а також у російських вчених В. Авансова, А. Майорова, М. Челишкової. В Україні над проблемою оцінювання навчальних досягнень працювали чимало педагогів, але цікавилися особливостями застосування тесту як інструменту вимірювання знань І. Булах, Л. Коваленко, Л. Паращенко, Н. Пастушенко, М. Барна, В. Шпильовий та інші.

Поняття «тест», «тестування», «вимірювання», «оцінювання» належить до сфери тестології – «науки про створення і використання тестів» [1,с.34].

На думку Т. О. Лукіної, педагогічні вимірювання (як самостійний напрям наукових досліджень і частина більш загальної наукової галузі – педагогічної діагностики) – це «процес відображення числами рівнів прояву якостей особи, що цікавлять» [1,с. 22], їх можна розглядати «як практичну освітню діяльність, спрямовану на отримання об'єктивних оцінок рівня поточної та підсумкової підготовленості учнів і студентів» [1,с.13], а головна мета педагогічних вимірювань полягає в отриманні чисельних еквівалентів прояву ознаки, що цікавить дослідника, педагога.

За визначенням В. Аванесова педагогічний тест – це система паралельних завдань специфічної форми, розташованих у зростаючому за ступенем складності порядку, що дає змогу якісно та ефективно виміряти рівень і структуру підготовки екзаменованих [2,с.45].

Класичним у педагогіці є визначення К. Інгекампа: «Тестування — це метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що презентує передумови чи результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам зіставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірів, повинен пройти опрацювання й інтерпретацію й бути прийнятним для застосування в педагогічній практиці» [3,с.50].

Отже, тестування у педагогіці – це метод і процес педагогічного вимірювання, що полягає у кількісному вимірюванні рівня (ступеня вияву)

знань, умінь, навичок, здатностей, властивостей, якостей, уявлень того, хто випробовується, з метою оцінювання зазначеного. Засобом або інструментом вимірювання (те, за допомогою чого здійснюється вимірювання) у цьому процесі є **тест** (так як в усному опитуванні – бесіда або анкета; у письмових роботах – диктант, відповідь на запитання та інші види завдань).

Застосування тестування як методу вимірювання призвело до появи та використання, особливо в розвинутих країнах, великої кількості різноманітних тестів. Це зумовило необхідність їх класифікації. Вона здійснювалася за різними критеріями та принципами багатьма фахівцями. Найпоширенішою є узагальнена класифікація, яка, на думку деяких авторів, найбільш однорідно структурована і за якою класи тестів згруповано за однією певною ознакою [4,с.55–56].

Отже, педагогічні тести можуть бути класифіковані за

- рівнем уніфікації (тести стандартизовані, не стандартизовані);
- рівнем упровадження (національні, навчального закладу, вчительські);
- статусом використання (обов'язкові, пілотні, дослідницькі);
- співвідношенням з нормами або критеріями (тести досягнень, тести порівняння або тести відбору);
- видом тестового завдання (тести з завданнями закритими і відкритими).

Тести можна розділити на дві категорії за процесом їх надання – традиційні і адаптивні тести.

- *Традиційний* тест містить список запитань і різні варіанти відповідей. Кожне запитання оцінюється у певну кількість балів, що має назву «вага запитання». Результат традиційного тесту залежить від кількості питань, на які було дано правильну відповідь та суми набраних балів.

- *Адаптивний* тест. У західній літературі виділяється три варіанта адаптивного тестування. Перший називається пірамідальним тестуванням. За відсутності попередніх оцінок всім піддослідним дається завдання середньої труднощі й вже потім, залежно від відповіді, кожному випробуваному дається завдання легше чи важче.

Отже, адаптивний тест є варіантом автоматизованої системи тестування, у якій заздалегідь відомі параметри труднощів для кожного завдання. Цю систему створено у вигляді комп'ютерного банку завдань, упорядкованих відповідно до важливих характеристик завдань. Найголовніша характеристика завдань адаптивного тесту – це рівень труднощів, отриманий дослідним шляхом.

За місцем у навчальному процесі тестування поділяють на:

- *вхідне* (для з'ясування рівня володіння базовими знаннями, вміннями, навичками та готовності до сприймання нового матеріалу);
- *поточне* (з'ясування успішності засвоєння навчального матеріалу, виявлення прогалин у знаннях);
- *підсумкове* (виявлення рівня навчальних досягнень з конкретної теми, розділу чи курсу).

За видами завдань навчання.

Є чотири таксономічні категорії завдань освіти і відповідні їм тести. Для визначення рівня навчання з кожної навчальної дисципліни виділяють обсяг знань, що необхідні для засвоєння відповідно до навчальної програми, що становить базовий обсяг знань. Базові знання представляють мінімум державного освітнього стандарту. Однак і серед базових знань виділяють ті, які мають залишатися у пам'яті, разом утворюють світоглядні знання. Якщо казати лише про уміння, то, на всіх щаблях засвоєння знань можна назвати чотири види умінь та чотири види тестових завдань, що їм відповідають:

- *Перший вид* тестів перевіряє знання фактів, понять, законів, теорій – всіх відомостей, які вимагають запам'ятовування і відтворення. Тут вимагаються репродуктивні відповіді.
- *Другий вид* тестів дає змогу перевірити вміння виконувати розумові операції на основі отриманих знань. Переважно – це розв'язування типових задач.
- *Третій вид* завдань передбачає перевірку умінь давати самостійну критичну оцінку вивченого.

• *Четвертий вид* завдань виділяє ті з них, які перевіряють уміння вирішувати нові конкретні ситуації на основі отриманих відомостей.

За рекомендаціями Міністерства освіти і науки України із змістового модуля доцільно виділяти навчальні елементи, що мають схожі змістові ознаки. Вони розподіляються на чотири групи під умовними назвами **«поняття»**, **«явища»**, **«відношення»**, **«алгоритми»**.

За навчальними елементами змістовного модуля можна виділити наступні тести

- тест на групу **«поняття»** відносять категорії, поняття, терміни, позначення тощо.
- тест на групу **«явища»** – властивості, явища, факти, спостереження, твердження, описи об'єктів, механізмів тощо.
- тест на групу **«відношення»** – співвідношення, принципи, теореми, закони, концепції, правила, гіпотези, теорії, фізичні й математичні моделі, залежності (логічні, аналітичні, графічні), структури тощо.
- тест на групу **«алгоритми»** – послідовності дій, процедури, правила прийняття рішень (поведінки, діяльності), в тому числі доведення теорій, вирішення рівнянь, розв'язання задач і таке інше.

За принципом побудови відповіді тестові завдання можна класифікувати на такі групи:

• *закриті:*

- а) завдання альтернативних відповідей;
- б) завдання множинного вибору;
- с) завдання на встановлення відповідності;
- д) завдання на встановлення правильної послідовності
- е) завдання з множиною варіантів правильних відповідей;

• *відкриті:*

- а) завдання вільного викладу;
- б) завдання-доповнення.

Тести закритої форми

А. Тест-завдання альтернативних відповідей

Найбільш простий тип тесту закритої форми ***альтернативний***. Використання тест-завдання типу «проста альтернатива» передбачає наявність двох варіантів відповіді, побудованих за принципом «так-ні», «вірно-невірно», «правда-неправда»

Цей тип завдань використовують для оцінки ознайомчо-орієнтовного рівня знань (підрівень знайомств) змісту навчального елемента і грубої перевірки розуміння проблеми у згорнутій формі.

В. Тест-завдання множинного вибору

В-1 Найбільш різноманітні за типами і видами тестові завдання закритої форми можна конструювати на основі множинного вибору. Тестові завдання з множинним вибором складаються з конкретного питання і мають чотири і більше варіантів відповідей один з яких правильний. Їх використовують для перевірки уміння правильно відтворювати отримані знання і контролю рівня сформованості знань щодо змісту навчального елемента, в тому числі понятійно-аналітичного і продуктивно-синтетичного.

Приклад

Який орган ухвалює рішення щодо видачі ліцензії на провадження професійної діяльності з торгівлі цінними паперами та організації біржової торгівлі?

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Міністерство економіки;
- в) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- г) Антимонопольний комітет України;
- д) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

Відповідь: С

Тестові завдання зі складним множинним вибором утворюють багато різноманітних видів, наприклад тест-завдання, відповіді якого сформульовані за ***принципом кумуляції***. У запитальній частині завдань цього типу

використовують вирази «найчастіше», «як правило», «звичайно», «може бути», «головна причина» і таке інше.

Приклад

Формами регулювання біржовою діяльністю вважаються:

- а) державне та громадське;
- б) обласне і регіональне управління;
- в) центральне і територіальне управління;
- г) державне управління та самоврядування;
- д) саморегулювання.

Відповідь: D

В-2. Завдання складається з основної частини, яке є незакінченим положенням, а варіанти відповіді є його продовженням один з яких є правильним

Приклад

Приміщення квартир, комунальних квартир, жилих блоків (секцій), призначені для гігієнічних або господарсько-побутових потреб мешканців називається:

- а) житлове
- б) допоміжне;
- в) підсобне;
- г) технічне;
- д) санітарно-технічне.

Відповідь: C

В-3 Завдання, що складаються з питання (або розпорядження), переліку двох або більше змістовних елементів для аналізу чотирьох варіантів відповіді, з яких тільки один правильний. Відповіді до даного завдання включають один елемент з переліку, декілька елементів у різному поєднанні або у відповіді вказується, що всі елементи є правильними чи один з них.

Приклад

Чи вірні такі судження про державу?

А. У будь-якій державі існує верховенство права.

Б. У правовій державі громадянин і влада відповідальні один перед одним.

- 1) вірно тільки А
- 2) вірно тільки Б
- 3) вірні обидва судження
- 4) обидва судження невірні

Відповідь: 2

В-4 Завдання на вибір однієї правильної з 4-х запропонованих наборів букв (або цифр), вибраних з запропонованого переліку

Приклад

Укажіть назви політичних партій, що діяли на початку XX ст. в Наддніпрянщині:

- 1) Русько-українська радикальна партія (РУРП)
- 2) Революційна українська партія (РУП)
- 3) Комуністична партія України (КПУ)
- 4) Українська соціал-демократична робітничка партія (УСДРП)
- 5) Українська народна партія (УНП)
- 6) Українська національно-демократична партія (УНДП)
- 7) Українська демократично-радикальна партія (УДРП)

а) 1, 3, 6, 7

б) 2, 4, 5, 7

в) 1, 2, 3, 6

г) 1, 2, 4, 6

С. Тест-завдання на відновлення відповідності частин (встановлення відповідності)

Тестові завдання множинного типу, побудовані за принципом відновлення відповідності частин, розподіляються на чотири види. Завдання цього типу подають у вигляді двох або трьох колонок фраз, позначень, графічних зображень і т.п. Кожний елемент відповідної колонки нумерують літерами і цифрами. Тестований повинен визначити відповідність елементів з різних колонок. При формуванні тест-завдань треба користуватись певними правилами:

Приклад

Установіть відповідність між цитованими документами та часом їхнього прийняття.

1. «...Україна стає Українською Народною Республікою. Не відділяючись від республіки Російської... ми твердо станемо на нашій землі...»

2. «Цією грамотою я оголошую себе Гетьманом усієї України. ...Центральна і Мала Рада з нинішнього дня розпускаються...»

3. «...воєдино зливаються ...частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка і Наддніпрянська Україна. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка...»

4. «Однині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від нікого незалежною, суверенною державою українського народу. З усіма сусідніми державами... Ми хочемо жити в згоді й приязні...»

А. 3 (16) липня 1917 р.

Б. 7 (20) листопада 1917 р.

В. 9 (22) січня 1918 р.

Г. 29 квітня 1918 р.

Д. 22 січня 1919 р.

Д. Тест-завдання на встановлення правильної послідовності

Це більш складний тип завдання в тестовій формі, в процесі виконання якого випробуваний конструює відповідь із запропонованої невпорядкованою послідовності слів

–Використовуються для перевірки знань ходу процесу, ланцюжка подій, дій та операцій, а також визначень і понять.

–Допомагають формувати в учнів алгоритмічні мислення, знання і вміння.

–Завдання цієї форми корисні як в якості засобу контролю знань, так і в якості засобу навчання.

Приклад

Визначте послідовність стадій приватизації державного житлового фонду:

А) подача оформленої заяви з додатковими документами довідкою про склад сім'ї для реєстрації;

Б) видача органом приватизації громадянину свідоцтва про право власності на житло і його реєстрація в спеціальній книзі та в органах технічної інвентаризації;

В) звернення громадянина до органу приватизації чи ЖЕКу задля отримання бланка заяви та необхідних форм документів;

Г) уточнення органом приватизації всіх даних, необхідних для проведення розрахунків, підготовка паспорта на квартиру, свідоцтва про право власності на житло.

Відповідь: В, А, Г, Б.

Е. Тест-завдання з множиною варіантів правильних відповідей.

Волонтерською діяльністю не визнається

а) безоплатне виконання робіт або надання послуг на основі сімейних, дружніх або сусідських відносин

б) оплатне виконання робіт або надання послуг

с) виконання робіт або надання послуг має постійний характер

д) безоплатне виконання робіт або надання послуг стороннім особам, які потребують соціальної допомоги та підтримки

е) виконання робіт або надання послуг, які надаються в порядку виконання трудових обов'язків

Відповідь А,В,Е

Тест-завдання відкритої форми

Тестові завдання відкритої форми передбачають вільні відповіді випробуваних в короткій (стислій) або розгорнутій формах, з відповідями, обмеженими кількістю варіантів, чи сформованими шляхом заповнення пропущених ключових слів, словосполучень, нормативних вимог тощо. Завдання цього типу використовують для перевірки формулювань законів, термінів, визначень, понять, знань нормативів.

Завдання відкритої форми конструється у вигляді твердження, поряд з яким готові відповіді з вибором не наводяться. Випробуваний сам дописує у відведеному для цього місці свою відповідь так, щоб в результаті вийшло справжнє висловлювання

Найбільш прості завдання відносяться до типу з відповідями, обмеженими кількістю пропущених ключових слів, словосполучень, фраз, потребують проставити у твердженні одне пропущене слово або словосполучення.

Завдання-доповнення

А. Доповніть твердження, вписавши одне (декілька) слів.

Вставте пропущене у наступному визначенні

Співвласник має право на відповідне _____ у праві спільної _____ власності, якщо поліпшення спільного майна, які _____ відокремити, зроблені ним своїм коштом _____ співвласників, з додержанням встановленого порядку використання майна.

Завдання вільного викладу

Б. виправити допущені помилки.

Виправте юридичні помилки, допущені у тексті.

У зв'язку з тяжким захворюванням рішенням суду 40-річного Зиновія було визнано недієздатним. Упродовж 6 місяців він проходив стаціонарне лікування. Після виходу з лікарні Зиновій став почуватися набагато краще. У зв'язку із цим опікун Зиновія, його двоюрідний брат Роман, звернувся до місцевого управління юстиції з проханням подати від його (опікуна) імені позов до суду про надання обмеженої цивільної дієздатності Зиновію.

В. Завдання, що вимагають написати відповідь у вигляді числа або набору цифр

Знайдіть значення виразу

$$\frac{B + C + D}{A}$$

де **A** – Вік, з досягненням якого припиняються повноваження судді.

B – Мінімальний вік для особи-народного засідателя.

C – Мінімальний вік особи, яка претендує на зайняття суддівської посади у суді.

D – Мінімальний термін проживання на території України особи-кандидата на зайняття суддівської посади.

Г.Завдання, що вимагають написати в якості відповіді до поставленого питання одне-два слова

1. Про який різновид дієдатності йдеться у нижченаведених ситуаціях?

Ситуація 1. Владислав, якому нещодавно виповнилося 14 років, на зароблені ним гроші купив велосипед.

Ситуація 2. 15-річна Олена, яка навчалася у педучилищі й отримувала стипендію, заплатила за розбите нею вікно у цьому навчальному закладі:

Ситуація 3. 69-річний Олег склав заповіт на користь свого сина.

Ситуація 4. Марина за дорученням Олександри отримала її зарплатню.

Ситуація 5. Приватний підприємець Валентин уклав договір поставки із пивзаводом.

2. Про що йдеться у даному визначенні?

Самостійний напрям державної діяльності, який здійснюється (реалізується) під час правотворчої, правозастосовчої та правоохоронної діяльності компетентними суб'єктами виключно на основі чинного законодавства і в межах, визначених ним з метою охорони та захисту основ конституційного устрою, прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, боротьби з правопорушеннями, зміцнення законності і правопорядку.

Вибір форм завдань

Вибір форм завдань визначається багатьма дуже суперечливими чинниками, у тому числі особливості змісту, мети тестування, і навіть – специфіка контингенту піддослідних. Перевірка простіше під час використання завдань закритою форми, проте, такі завдання менш інформативні. Завдання відкритої форми більш інформативні, але складніше організувати їх перевірку. Ще складним завданням є створення комп'ютерних програм для перевірки вмотивованості відповіді такі завдання.

Висновки. Вимірювання і оцінювання результату навчальних досягнень студентів у нашій країні на тепер широко впроваджується на практиці і є важливим для відтворення в Україні технології стандартизованого тестування,

що успішно використовується у більшості країн. Якість та ефективність тестування, а також достовірність і правильність результатів залежать від вміння педагога правильно скласти тести відповідно до запропонованих мети та завдання та інших критеріїв, що використовують при класифікації тестів. Питання класифікації та типології тестових завдань вимагає подальшого вдосконалення та практичного підкріплення щодо конкретних дисциплін в навчальному процесі.

Література і джерела:

1. **Лукіна, Т. О.** Педагогічна діагностика: завдання, методи, інструменти : навчально-методичні матеріали до модуля / Т. О. Лукіна. – К. : Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні». – 2007. – 59 с.
2. **Аванесов, В. С.** Форма тестовых заданий. Учебное пособие для учителей школ,лицеев, преподавателей вузов и колледжей. – М. : Центр тестирования. – 2005. – 156 с.
3. Педагогическая диагностика / Под ред. К. Ингенкампа. Перевод с нем. – М. : – 1991. – 525 с.
4. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. / Л.О. Кухар, В.П. Сергієнко. – Луцьк, 2010. – 182 с.
5. **Аванесов, В. С.** Определение исходных понятий теории педагогических измерений // Педагогические измерения. – 2005. – № 2. – С. 17–20.
6. **Берещук, М. Я., Бархась, Ю. П., Стадник, Г. В.** Тестовий контроль і рейтинг в освіті: Навчальний посібник. – Харків: – ХНАМГ. – 2006. – 106 с.
7. **Кабанова, Т. А., Новиков, В. А.** Тестирование в современном образовании: Уч. Пособие. – М. : Высшая школа – 2010.
8. **Кірсанов, В. В.** Психолого-педагогічна діагностика: Підручник. – К. : – «Альтерпрес». – 2002.
9. **Клайн Пол.** Справочное руководство по конструированию тестов. – Киев. – 1994. – 283 с.

References

1. Lukina T.O. Pedagogichna diagnostyka: zavdannya, metody, instrumenty : navchalno-metodychni materialy do modulya [Educational assessment: objectives, methods and tools: training materials to module] – K. : Proekt «Rivnyj dostup do yakisnoyi osvity v Ukrayini». – 2007. – 59 p.
2. Avanesov V. S. Forma testovykh zadaniy. [Form of test items] – M. : Tsentr testirovaniya. – 2005. – 156 p.
3. Ingenkamp K. Pedagogicheskaya diagnostika [Pedagogical diagnostics] – M. : – 1991. – 525 p.
4. Kuxar L.O., Sergiyenko V.P. Konstruyuvannya testiv. [Constructing tests] – Lucz`k, 2010. – 182 p.
5. Avanesov V. S. Opredelenie iskhodnykh ponyatiy teorii pedagogicheskikh izmereniy [Definition of the basic concepts of the theory of educational measurement] // Pedagogicheskie izmereniya. – 2005. – № 2. – P. 17-20.
6. Bereshhuk M. Ya., Barxayev Yu. P., Stadnyk G. V. Testovyy kontrol i rejtyng v osviti [Test and rating in Education] – Xarkiv: XNAMG, 2006. – 106 p.
7. Kabanova T. A., Novikov V. A. Testirovanie v sovremennom obrazovanii [Testing in modern education]. – M. : Vysshaya shkola – 2010.
8. Kirsanov V. V. Psixologo-pedagogichna diagnostyka [Psycho-pedagogical diagnosis] – K. : – «Al`terpres». – 2002.
9. Klayn Pol Spravochnoe rukovodstvo po konstruirovaniyu testov [Reference Manual for the design of test] – Kiev. – 1994. – 283 p.

Trigub O. V., Senior Instructor of the Department of Theory and History of State and Law, Humanitarian Institute of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), oksana-trigub@mail.ru

Definition and classification tests

The paper analyzes the main approaches to the definition of the test, teaching test and testing. The author analyzes the main modern criteria and approaches to the classification of the test items are examples of practice in relation to certain types of tests. Emphasizes the need for further development of criteria for the classification of tests in order to improve educational assessment.

Keywords: testology, measurement, test method, test, types of tests, tests, forms, tests.

Тригуб О. В., старший преподаватель кафедры теории и истории государства и права Гуманитарного института Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), oksana-trigub@mail.ru

Понятие классификации тестовых заданий

В статье анализируются основные подходы к определению понятия «тест», «педагогический тест» и «тестирование». Автором проанализированы основные современные критерии и подходы к классификации тестовых заданий, даны примеры практической деятельности в отношении отдельных видов тестов. Подчеркивается необходимость дальнейшей разработки критериев классификации тестов с целью совершенствования педагогического оценивания.

Ключевые слова: *тестология, измерения, метод тестирования, тест, виды тестов, тестовые задания, формы тестовых заданий.*